

Varhainen puuttuminen

Varhaisesta puuttumisesta puhutaan paljon, mutta käytännössä sitä ei hevin tapahdu. Elokuvan Ruut ja Birge ovat molemmat tavallaan uhreja. Äiti juo eikä isäkään kykene kantamaan lapsiaan läpi lapsuuden, vaan tekee oman ratkaisunsa - itsemurhan. Lapsi tarvitsee turvallisen kasvualustan: isän tai äidin tai ainakin yhden vanhemman turvallisen läsnäolon, tarvittavat sosiaaliset kontaktit ja taloudellisen turvan, säännölliset aikataulut ja soveltuvia malleja. Entä jos näitä ei löydy kotiperheestä. Kenen on tällaisessa tapauksessa vastuu? Kenen tulee tarjota - vaikkapa vähän pakottaenkin – apua?

Varhaisen puuttumisen ensimmäinen mahdollisuus on äitiysneuvola. Jos äiti ei tule neuvolaan, tulisi ammattihenkilöstön tehdä kotikäyntejä. Lasta ja äitiä ja ehkä koko perhettäkin – voidaan auttaa tässä vaiheessa. Itse asiassa näen, että on pakkokin, koska ammatti-ihminen helposti oivaltaa esimerkiksi alkoholin väärinkäytön. Äitiä ei pidä syyllistää, vaan auttaa. Suomessa syntyy noin 500 FAS- syndrooma lasta vuodessa ja jokaisen kansalaisen, saatikka ammatti-ihmisen tulisi auttaa juopottelevaa äitiä. Lapsen sosiaalinen perimä alkaa äidin odotusvaiheesta ja vaikutus on vahva.

Toinen varhaisen puuttumisen vaihe on viimeistään lapsen syntymän jälkeen joko **synnytyssairaalassa tai neuvolassa.** Avuttoman äidin kanssa työtä tehdessä vastuu on ammattihenkilöstöllä. Vielä tämänkin jälkeen voidaan lasta auttaa. Äiti tai isä käy todennäköisesti päiväkodissa ja vielä koulussakin. Jälleen kerran voidaan ongelmat ottaa puheeksi, koska lapsi niitä heijastelee. Lapset ovat toki lojaaleja vanhemmilleen, mutta heidän käyttäytymisensä usein heijastaa ongelmia. Lapsi kasvaa toivottomuuteen, luottamuspulaan tai jopa piittaamattomuuteen. Hän on yrittänyt auttaa äitiään, isäänsäkin ja kokee pettymyksen toisensa jälkeen. Pettymysten ketju ajaa "koskemattomuuteen", siihen, että ei enää jaksa välittää.

Kolmas puuttumisen paikka on oma aikuisuus. Lapsi aikuistuuessaan ja varttuessaan tietää vaikeutensa. Hänen on syytä aikuisena hakea apua selvittääkseen lapsuutensa traumat: itsemurhan ja alkoholisoituneen äidin. Tietysti myös ammatti-ihmisten on ohjattava avun hakemiseen esimerkiksi työterveyshuollossa. Vaarana on, että tietyt sairaan

perheen mallit jatkuvat aikuisen lapsen, tässä tapauksessa Ruutin ja Birgen elämässä. Oma avuttomuus omissa ihmissuhteissa löytää taustansa lapsuudesta. Häpeässä auttaa vain sen tunnustaminen, samoin kuin pelossa. Kannattaa käydä asioita läpi. Tällöin tietysti vastuu on itsellä asioihin puuttumisessa ja itsensä auttamisessa. Selvää on, että tämän iloisen perheen ongelmista ei traumaotta selvitä.

Viimeinen varhaisen puuttumisen paikka on tyttöjen tullessa ikään, jolloin he odottavat omaa lastaan. Tällöin monet omat koetut ongelmat saattavat aktivoitua ja olla arkea. Odottava äiti saattaa kaikin tavoin yrittää olla erilainen vanhempi, mutta samalla joutuu piilottelemaan omia kipeitä tuntemuksiaan. Pelkona voivat tietysti myös olla mielikuvat periytyvyydestä. Tutkimukset osoittavatkin, että ainakin peruskodissa opitut selviytymismallit saattavat helposti siirtyä sukupolvia eteenpäin, jollei niitä tietoisesti katkaista.

Kipeän asian piilottelu ei auta. Tämä on helppo todeta, mutta tärkeintä olisi, että ammattihenkilöstö rohkenisi tarttua hanakammin asioihin. Alkoholisoitunutta äitiä ei ehkä saa sopimukseen, ehkä isääkään ei voi enää auttaa, mutta aina on yritettävä. Joskus itsemurha-ajatukset ovat jo niin pitkälle suunnitelmina, että ei enää pääse väliin. Kysymyksessä on lasten etu. Parasta lastensuojelutyötä on koko perheen auttaminen.

Konkreettisia varhaisen tai ainakin ***puuttumisen mahdollisuuksia on.*** Niitä ei aina rohjeta käyttää tai ei löydetä keinoja kohdata ongelmasta äitiä tai isää. Sittenkin suomalaisen edelleen puree rehellisyys, suora puhe. Ainakin lasten kautta on helppo ”myydä” apua. Useimmat vanhemmat yrittävät lastensa parasta ja ehkä tulevat itsekkin vastaanotolle lasten takia.

Suurin kysymys on saada meistä ammattilaisista liikkuvia eli kotiin lähteviä työntekijöitä. Kodissa käynti avaa parhaiten perheen kokonaistilanteen. Sitä paitsi kotona vanhemmat ovat vahvimmillaan. Heillä on kotikenttäetu eivätkä he istu toimistopöydän takana ”kuulusteltavina” ja syyllisyyttä kokevina. Suomessa on entistä selkeämmin oivallettava ***kodissa käynnin malli varhaisena puuttumisena.***

Tehtävä: Tutustu varhaisen puuttumisen malliin.